

УДК 351/354

Є. А. Кульгінський,
к. м. н., доцент, докторант кафедри управління охороною суспільного здоров'я НАДУ
при Президенті України, м. Київ

СУТЬ "КРИЗИ" ТА "АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ"

E. Kulginskiy,
PhD in medicine science,
Doctorant of National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv.

THE ESSENCE OF "CRISIS" AND "CRISIS MANAGEMENT"

Проведено тлумачення термінів "криза" та "антикризове управління", розкрито їх суть. Висвітлено роль цих процесів для розвитку суспільства, а також механізми дії антикризового управління.

An interpretation of the terms "crisis" and "crisis management" to reveal their essence. The role of these processes for the development of society and mechanisms of crisis management.

Ключові слова: криза, причини кризи, антикризове управління, антикризові заходи.
Key words: crisis, causes of the crisis, crisis management, crisis measures.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Розвиток будь-якої країни, пов'язаний з кризовими явищами у всіх сферах діяльності і визнання існування кризи вже є позитивною ознакою, що свідчить про можливості відновлення нормальних пропорцій в сучасній свідомості.

Сучасний світ знаходиться в стані кризи, під цим зазвичай мають на увазі, що він досяг критичної стадії свого розвитку і що неминуча його тотальна трансформація. Така трансформація, у свою чергу, передбачає радикальну зміну всього ходу її розвитку, яка з необхідністю рано чи пізно має відбутися, хоча невідомо, чи це відбудеться з волі людей, чи незалежно від неї, несподівано чи поступово, в результаті катастрофи чи без неї.

У наш час очевидно, що криза наближається до свого розв'язання, і це гранично загострює ненормальність такого стану справ, який існує вже протягом кількох століть, але наслідки якого ще ніколи не були так повторні та відверті, як сьогодні. З цієї причини прискорюється й послідовність подій, що розгортаються, і очевидно, що все це може тривати деякий час, але все ж не до нескінченності.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У сучасних публікаціях приділяється велика увага лише причинам та наслідкам подолання кризи шляхом проведення антикризових заходів, проте, зміст цих понять залишається поза увагою [1—7].

МЕТА СТАТТІ

Метою статті стало визначення терміну "криза" та "антикризове управління", а також розкриття їх сутності.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Етимологія цього слова робить його синонімом таких понять, як "суд", "рішення", "встановлення відмінностей", "розрізнення". Фаза, яку зазвичай вважають "критичною" в найбільш широкому сенсі, безпосередньо передують завершенню всього процесу, незалежно від того, призведе це до негативних чи позитивних наслідків. Тому у цій фазі відбувається підготовка до винесення остаточного "рішення", зважування всіх "за" і "проти", визначення того, які результати є позитивними, а які негативними, і нарешті, остаточне з'ясування того, на чю сторону врешті-решт схилиться терези.

Інакше кажучи, криза — це крайнє загострення протиріч у соціально-економічній системі, котре загрожує її життєстійкості у навколишньому середовищі.

Причини кризи можуть бути різноманітними. Вони поділяються на об'єктивні, пов'язані із циклічними потребами модернізації та реструктуризації, і суб'єктивні, які відображають помилки та волюнтаризм в управлінні, а також природні, які характеризують явища клімату, землетрусів та ін.

Також вони можуть бути зовнішніми та внутрішніми. Перші пов'язані з тенденціями і стратегією макроекономічного розвитку або навіть розвитком світової економіки, конкуренцією, політичною ситуацією в країні, другі — із ризикованою стратегією маркетингу, внутрішніми конфліктами, недоліками в організації виробництва, недосконалим управлінням, інноваційною та інвестиційною політикою.

Ознаки кризи диференціюються, перш за все, за його типологічною належністю: масштаби, проблематика, гострота, область розвитку, причини, можливі наслідки, фаза прояву.

У розумінні кризи велике значення мають не тільки його причини, але й різноманітні наслідки: можливе

оновлення організації чи її руйнування, оздоровлення чи виникнення нової кризи. Наслідки кризи можуть призвести до різких змін чи м'якому тривалому й послідовному виходу. Різні наслідки кризи визначаються не тільки її характером, але й антикризовим управлінням, яке може пом'якшувати кризу чи загострювати її.

У цьому контексті слід зупинитися на антикризовому управлінні.

Термін "антикризове управління" міцно закріпився в науковому лексиконі фахівців у галузях правових, економічних та суспільних наук і тому може змінювати свою сутність залежно від того, яким чином розставлені акценти. Дослідження сутності антикризового управління завжди супроводжується вивченням його характеристик, специфічних особливостей, економічних, управлінських, організаційних і інституціональних відносин, проблем, механізмів та функціональних елементів процесу антикризового управління тощо.

Антикризове управління можна вважати багатофункціональною та багатоаспектною системою, яка включає в себе велику кількість різноманітних елементів, що перебувають у певних відношеннях, пов'язані між собою і утворюють єдине ціле.

Антикризове управління в першу чергу пов'язане з регулюванням потоків грошових коштів і витрат, які формують кредиторську заборгованість.

Поняття "антикризове управління" зазвичай розглядається в ракурсі двох основних ситуацій:

Управління організацією в умовах загальної економічної кризи та в умовах кризи самої організації, яка викликана не стільки зовнішніми причинами, скільки прорахунками в управлінні організацією.

Основою антикризового управління є оцінка поточної ситуації та перспектив, яка дозволяє приймати свідомі, обгрунтовані управлінські рішення. На цьому етапі ще не має потреби у конкретних економічних розрахунках. Виходячи зі знання загальних форм прояву кризи, її вплив на різноманітні сторони економіки, проводиться оцінка основних проблем, з якими вже зіткнулося підприємство чи з якими йому доведеться зіткнутися.

Наступним кроком є аналіз кризової ситуації, який направлений на "ревізію" ресурсів, на виявлення прихованих резервів.

Наступний етап — це виявлення пріоритетів: забезпечення надання колишніх обсягів медичної допомоги при не зниженні її якості, збереженні потенціалу установи (кадрового, матеріально-технічного). Разом з тим, з урахуванням специфіки установи, допоміжними пріоритетами можуть слугувати отримання додаткового прибутку, чи мінімізація витрат.

Далі повинна йти розробка плану заходів з подолання кризової ситуації. З цієї метою доцільно створити робочу групу. Розробку антикризових заходів доцільно проводити за допомогою, так званих "мозкових атак" з обов'язковим залученням не тільки керівників вищої ланки й завідуючих відділеннями, але і старших медсестер, які набагато краще знають резерви кожного конкретного підрозділу.

План антикризових заходів — це прийняття великої кількості конкретних управлінських рішень за різними напрямками діяльності. Доцільно розробити рекомендації з окремих напрямів раціоналізації (оптимізація фонду оплати праці, витрат медикаментів, тощо).

Інформаційне та психологічне забезпечення антикризових заходів — дуже важливий і відповідальний етап, оскільки будь-які зміни проходять простіше, якщо вони зрозумілі. Людина, за своєю природою боїться будь-яких змін, особливо які їй незрозумілі, тому дуже важливо донести до людей суть антикризових дій.

ВИСНОВКИ

Все вищенаведене свідчить про те, що криза є невід'ємною частиною розвитку суспільства і тому не слід вважати її настання наслідком вкрай невдалої політики держави в різних сферах. При перших проявах кризи слід направити всі сили та ресурси на антикризову політику, тобто приймати антикризові конструктивні і раціональні рішення. При цьому необхідно дотримуватися певного алгоритму дій, завдяки якому можливе отримання позитивного результату і найменших втрат.

Література:

1. Лучкевич В.С. Основы социальной медицины и управления здравоохранением / Лучкевич В.С. — Санкт-Петербург, 1997. — 184 с.
2. Юн Г.Б. Методология антикризисного управления: учеб.-практич. пособие / Юн Г.Б. — М.: Дело, 2004. — 432 с.
3. Антикризисное управление: учебник / Под ред. Э.М. Короткова. — М.: ИНФРА-М, 2003. — 432 с.
4. Теория антикризисного управления предприятием: учебное пособие / Под ред. М.А. Федотовой, А.Н. Ряховской. — М.: КНОРУС, 2009. — 160 с.
5. Антикризисное управление. Теория и практика. В.Я. Захаров, А.О. Блинов, Д.В. Хавин. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2006. — 287 с.
6. Бурий С.А. Антикризове управління та управлінські рішення — проблеми підприємств малого бізнесу: монографія / Бурий С.А., Мацеха Д.С. // — Хмельницький: ТОВ "Триада-М", 2006. — 93 с.
7. Чернявский А.Д. Антикризисное управление: учеб. пособие / Чернявский А.Д. // К.: МАУП. — 2000. — 208 с.

References:

1. Luchkevich, V.S. (1997), Basics of Social Medicine and Health Management [Basics of Social Medicine and Health Management], Al'faret, Sankt-Peterburg, Russia.
  2. Jun G.B. (2004), Metodologija antikrizisnogo upravljenja [Methodology of crisis management], Delo, Moscow, Russia.
  3. Korotkov, Je.M. (2003), Antikrizisnoe upravlenie [Crisis management], INFRA-M, Moscow, Russia.
  4. Fedotova, M.A. Rjahovskaja, A.N. (2009), Teorija antikrizisnogo upravljenja predpriatiem [Theory of crisis management now], KNORUS, Moscow, Russia.
  5. Zaharov, V.Ja. Blinov, A.O. and Havin, D.V. (2006), Antikrizisnoe upravlenie. Teorija i praktika. [Crisis management. Theory and practice.], JuNITI-DANA, Moscow, Russia.
  6. Buryj, S.A. Matekha, D.S. (2006), Antykryzove upravlinnia ta upravlins'ki rishennia — problemy pidpriemstv maloho biznesu [Crisis management and management solutions — problems of small businesses], "Triada-M", Khmelnytsky, Ukraine.
  7. Chernjavskij, A.D. (2000), Antikrizisnoe upravlenie [Crisis management], MAUP, Kyiv, Ukraine.
- Стаття надійшла до редакції 22.08.2014 р.*